

بررسی تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر ملاک‌های همسرگزینی در مردان مجرد در سن ۳۵-۲۰ سالگی (سن ازدواج)

ابوالفضل مرادی^۱، سیدمحسن حجت‌خواه^۲، محمدسجاد صیدی^۳

چکیده

این پژوهش، باهدف بررسی تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر ملاک‌های همسرگزینی در مردان مجرد در سن ۳۵-۲۰ سالگی (سن ازدواج) صورت پذیرفت. پژوهش پیش‌رو از نظر روش، یک پژوهش توصیفی همبستگی است. جامعه آماری شامل مردان مجرد در سن ۳۵-۲۰ سالگی (سن ازدواج) شهرستان ملایر در سال ۱۴۰۰ است که از بین آنها تعداد ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه طرحواره اولیه یانگ (۱۹۹۹) و پرسش‌نامه ملاک‌های انتخاب همسر شوارتز و هاسیبروک (۲۰۱۲) بود. داده‌ها به‌وسیله ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون هم‌زمان تجزیه تحلیل شدند. یافته‌ها حاکی از آن است که طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌صورت منفی بر ملاک‌های همسرگزینی تأثیرگذار است. بر اساس نتایج پژوهش با کاهش طرحواره‌های ناسازگار اولیه، میزان کیفیت معیارهای همسرگزینی افزایش می‌یابد.

واژه‌گان کلیدی: ازدواج، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، معیارهای همسرگزینی

^۱. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

^۲. استادیار، گروه مشاوره، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول). mhojatkhah@razi.ac.ir

^۳. استادیار، گروه مشاوره، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

مقدمه

از جمله نمودهای زندگی اجتماعی بشر، وجود تعامل سالم و سازنده میان آنها و ابراز عشق و صمیمیت و همدلی نسبت به یکدیگر است. شالوده اصلی خانواده به‌عنوان زیربنای جامعه، ازدواج است. ازدواج از جمله مهم‌ترین رویدادهای زندگی انسان به‌حساب می‌آید. در واقع ازدواج از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین رابطه‌های انسانی به شمار می‌آید؛ زیرا فراهم‌ساز ایجاد روابط خانوادگی و تربیت نسل آینده است (چرستانی، ۱۴۰۰). انتخاب همسر مناسب اساسی‌ترین تصمیمی است که بر همه ابعاد زندگی تأثیر می‌گذارد (آرین، فرنام، ۱۴۰۱). در این میان دیدگاه افراد نسبت به ملاک‌ها و معیارهای انتخاب مسئله‌ای است که همیشه دچار تغییرات زیادی شده و شامل مجموعه‌ای از شناخت، احساسات و عواطف و گرایش‌های فرد در رابطه با ملاک‌ها و معیارهای انتخاب همسر است (کریمی، ۱۳۹۹). انتخاب همسر جزئی از مراحل رشد روانی و روحی انسان به‌حساب آورده می‌شود، و امر اجتناب‌ناپذیری به نظر می‌رسد، اگر افراد در زمان ازدواج شرایط لازم جسمانی، روانی و اجتماعی را داشته باشند، و ملاک‌ها و معیارهای مناسبی را برای انتخاب همسر در نظر بگیرند کم‌تر دچار نارضایتی زناشویی و اختلافات ناشی از آن می‌گردند. در بررسی عوامل مؤثر بر معیارها و ملاک‌های انتخاب همسر علاوه بر عوامل اجتماعی - اقتصادی، عوامل فردی و روانی نیز تأثیرگذار هستند. شیوه‌ها و نحوه تفکر فرد در مورد خودش و افراد دیگر از جمله عوامل تأثیرگذاری است که بر ملاک‌ها و معیارهای انتخاب همسر تأثیرات زیادی می‌گذارد. این نحوه تفکر، طرحواره نامیده شده است. طرحواره‌ها سبب سوءگیری در تفسیرها و تحلیل‌های ما از اتفاقات می‌شوند و این سوءگیری در آسیب‌شناسی رابطه بین فردی مانند رابطه بین دو همسر و همچنین رابطه بین دختر و پسر قبل از ازدواج، به‌صورت سوءتفاهم‌ها، نظرات و دیدگاه‌های تحریف شده، افکار نادرست، هدف‌ها و انتظارات غیرواقعی خود را نشان می‌دهد (پاسکال، کریستین و جین، ۲۰۱۸). در این میان، یکی از مؤلفه‌هایی که ممکن است بر معیارهای همسرگزینی افراد نقش داشته باشد، طرحواره‌های ناسازگار

اولیه^۱ است. طرح‌واره‌ها، سازه‌هایی هستند که طبق واقعیت یا تجربه شکل می‌گیرند و به‌عنوان واسطه، پاسخ‌های رفتاری افراد را تحت‌الشعاع قرار می‌دهند. طرحواره ناسازگار اولیه‌ای که در کودکی و در خدمت یک هدف مفید و در نقش حفاظتی عمل کرده، ممکن است به یک مکانیسم دفاعی منسوخ شده، ناسازگار و ناکارآمد و پیچیده در بزرگسالی تبدیل شود (ایزدی، رضایی، ظهیرالدین و مسلم زاده، ۱۳۹۷). طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان یک اقدام محافظتی، رشد می‌کنند و به خدمت یک هدف کارکردی درمی‌آیند. مشکل از آنجا آغاز می‌شود که این طرحواره‌ها هنگامی که از کودکی شروع می‌شوند تا دوران بزرگسالی ادامه پیدا کنند و تأثیر نامطلوبی بر زندگی و یا روابط ما برجای بگذارند. طرحواره‌های مطرح شده توسط یانگ با توجه به پنج نیاز هیجانی ارضا نشده به پنج حوزه: بریدگی و طرد^۲، خودگردانی و عملکرد مختل^۳، محدودیت‌های مختل^۴، دیگر جهت‌مندی و گوش به زنگی^۵ و بیش از حد بازداری^۶ تقسیم می‌شوند (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۷). به‌خاطر تأثیری که این طرحواره‌ها بر مختل شدن شخصیت و مختل شدن اخلاق و رفتار می‌گذارند و باعث مختل شدن شخصیت و اخلاق و رفتار فرد می‌شوند، می‌توانند تأثیری غیرمستقیم بر رابطه بین دو همسر داشته باشند (یانگ، ۲۰۲۰) برای نمونه در پژوهشی که باهدف مقایسه طرحواره‌های هیجانی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و تاب‌آوری در زوجین در حال طلاق و زوجین در حال زندگی انجام شد، یافته‌ها نشان داد که تفاوت معناداری بین طرحواره‌های هیجانی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تاب‌آوری در بین زوجین در حال طلاق و زوجین در حال زندگی وجود دارد (شالبافان و جواهری، ۱۴۰۰) مقوله طرحواره‌ها نه تنها در روابط زوجین بلکه در بحث فرزند پروری هم اثر خودش را بر جای می‌گذارد و طرحواره درمانی می‌تواند کمک کننده باشد، برای نمونه در پژوهشی باهدف اثربخشی آموزش طرحواره درمانی یانگ بر تاب‌آوری و سبک‌های

1. early maladaptive schemas

2. cutting and rejection

3. impaired autonomy and function

4. impaired limitations

5. other orientation and ringing

6. excessive inhibition

فرزندپروری مادران دانش‌آموزان متوسطه دوم منطقه ۵ شهر تهران (پونک) صورت پذیرفت که با توجه به نتایج می‌توان گفت طرحواره درمانی یانگ بر بهبود تاب‌آوری و سبک‌های فرزندپروری مادران دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم تأثیر دارد (فروزانفر و دوکانه‌ای، ۱۴۰۰). دومیترسکو^۱ و راسا^۲ در پژوهشی که در سال ۲۰۱۴ و به‌منظور بررسی ارتباط بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زوجین و ارزش همسر بر روی یک نمونه ۱۸۲ نفری از زوجین رومانیایی انجام دادند، نتیجه این شد که افزایش میزان طرحواره‌های ناسازگار اولیه، پیش‌بین کاهش میزان رضایت زوجین است؛ درحالی‌که کاهش میزان طرحواره‌های ناسازگار اولیه، افزایش میزان رضایت زناشویی را پیش‌بینی می‌کند (دومیترسکو و راسا، ۲۰۱۴). قاسمی و الهی (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان دادند که طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اجتناب تجربه‌ای مکانیسم‌هایی اثرگذار در شکل‌گیری و افزایش اضطراب حاصل از بیماری‌های مزمن هستند طرحواره‌ها به دلیل تأثیری که بر سبک‌های دلبستگی، اختلالات شخصیت و اختلالات خلقی می‌گذارند، می‌توانند تأثیری غیرمستقیم بر روابط زناشویی داشته باشند.

در رابطه با رابطه طرحواره‌ها و رابطه بین دو همسر تحقیقات مختلفی صورت گرفته است. در پژوهشی باهدف شناسایی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری زناشویی و هم چنین تعیین نقش واسطه‌ای ترس از صمیمیت در رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سازگاری زناشویی نشان داده شد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه نقش پررنگی در سازگاری زناشویی از طریق ترس از صمیمیت دارد، به‌گونه‌ای که هرچه نمره طرحواره‌های ناسازگار اولیه متأهلین بیشتر باشد، ترس از صمیمیت آنان نیز بیشتر است (سیفی‌زاده آرانی، زارعی محمودآبادی، بخشایش، ۱۳۹۸). پژوهشی که باهدف مدل‌سازی ارتباط بین صمیمیت زناشویی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با تحمل پریشانی در افراد متأهل صورت پذیرفت، نشان داد اثر مستقیم سه حوزه (عملکرد مختل، بازداری مختل، بریدگی/طرد) طرحواره‌های ناسازگار اولیه، بر تحمل پریشانی معکوس و معنادار بود؛ به این صورت که با افزایش طرحواره‌های ناسازگار

1. Dumitrescu

2. Rusu

اولیه، از میزان تحمل پریشانی افراد متأهل کاسته می‌شود (شهابی، جناآبادی، کرد تمینی، ۱۴۰۰) پژوهش‌های دیگری نیز نشان داده‌اند که میان طرحواره‌های ناسازگار اولیه با رضایت بین دو همسر (اندوز و حمیدپور، ۱۳۹۹) و صمیمیت بین دو همسر رابطه معکوس و متضادی وجود دارد (ذوالفقاری، فاتحی زاده و عابدی، ۱۳۹۹) تحقیقات یوسفی و همکاران تأییدکننده این مطلب است که طرحواره‌های بی‌اعتمادی - بدرفتاری و بداخلاقی، معیارها و ملاک‌های سخت‌گیرانه و بازداری احساسی بیشترین امکان پیش‌بینی طلاق را در بین همسران ایرانی را نشان می‌دهد. به‌طور کلی طرحواره‌های ناسازگار سبب سوگیری در تفسیر رویدادها می‌شوند. این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی به‌صورت سوء تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریفی، فرض‌های غلط، اهداف و انتظارات غیرواقع‌بینانه در همسران پدید می‌آیند و این برداشت‌های خطا بر ادراک‌ها و ارزیابی‌های بعدی مؤثر هستند، از آنجایی که طرحواره‌ها در طول زندگی تداوم دارند و بر چگونگی رابطه فرد با خود و دیگران مؤثر هستند، ناخشنودی در روابط را در پی خواهند داشت و در نتیجه زمینه را برای جدایی فراهم می‌کنند (غلام‌پور، عبدالله‌زاده، امیرشاهی و ثناگو، ۱۳۹۶)

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش انجام پژوهش، با توجه به اهداف و سؤالات پژوهش، یک پژوهش توصیفی همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل مردان مجرد در سن ۲۰-۳۵ سالگی (سن ازدواج) شهرستان ملایر در سال ۱۴۰۰ بوده است که از بین آنها تعداد ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسش‌نامه طرح‌واره اولیه یانگ (YSQ)^۱

این پرسش‌نامه توسط یانگ (۱۹۹۹)، بر مبنای مشاهدات بالینی انجام گرفته است. قرار است در این پژوهش از نسخه ۹۰ سؤالی که هجده طرحواره ناسازگار را می‌سنجد، استفاده شود.

1. Young Schema Questionnaire

نمره‌های هر طرحواره از جمع نمره‌های ماده‌های هر طرحواره حاصل می‌شود. به عبارت دیگر هر طرحواره شامل پنج ماده است که نوع طرحواره ناسازگار اولیه را می‌سنجد که در مقیاس شش درجه‌ای لیکرت (از کاملاً غلط تا کاملاً درست) تنظیم شده است. نمره بالا نشان‌دهنده میزان بالای طرحواره‌های ناسازگار اولیه در آزمودنی‌هاست. یانگ، نورمن و توماس (۱۹۹۵)، طرحواره‌های ناسازگار اولیه ۹۰ سؤالی را بر روی نمونه ۵۶۴ نفری که شامل دانشجویان آمریکایی بود، اعتباریابی کردند که نتیجه با استفاده از روش همسانی درونی و بازآزمایی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۸۱ حاصل شد.

پرسش‌نامه ملاک‌های انتخاب همسر (MSCI)^۱

این پرسش‌نامه توسط شوارتز و هاسیبروک (۲۰۱۲) جهت سنجش معیارهای انتخاب همسر ساخته شد. شرکت‌کنندگان اهمیت ۸۲ ملاک انتخاب همسر را جهت رابطه بلندمدت در ۹ خرده مقیاس شامل مهربانی و درک، داشتن پایگاه اجتماعی، قابل اعتماد بودن، داشتن تشابهات و خلاقیت، جاه طلبی، جذابیت فیزیکی، با فرهنگ بودن، رمانتیک بودن و خوش خلقی با نمره‌گذاری به صورت لیکرت پنج درجه‌ای (از بی‌اهمیت ۱ تا بسیار مهم ۵) می‌سنجند. بررسی‌ها نشان داده که بیشتر متغیرها به مقدار فراوانی از فرضیه توزیع بهنجار و عادی انحراف دارند. با این حال، این نمونه نشان می‌دهد که همه مقادیر کلی در این داده‌ها به اندازه کافی همبستگی درونی دارند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی، نمودار، میانگین، انحراف استاندارد) و شاخص‌های آمار استنباطی انجام گرفته است و داده‌ها با استفاده از برنامه Spss با رعایت مفروضه‌های این روش‌های آماری مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

نتایج نشان داد ۲۷/۵۰ درصد از آزمودنی‌ها در طبقه سنی ۲۵-۲۰ سال، ۴۹ درصد از آزمودنی‌ها در طبقه سنی ۳۰-۲۶ سال، ۲۳/۵۰ درصد از آزمودنی‌ها در طبقه سنی ۳۵-۳۱ سال بودند.

1. Mate Selection Criteria Inventory (MSCI)

همچنین ۹ درصد از آزمودنی‌ها دارای مدرک تحصیلی دیپلم، ۱۸ درصد مدرک فوق‌دیپلم، ۴۴ درصد مدرک لیسانس و ۲۹ درصد مدرک فوق‌لیسانس بودند. ۳۳ درصد از آزمودنی‌ها بیکار یا دانشجو، ۲۹ درصد کارمند و ۳۸ درصد از آن‌ها نیز کارگر بودند.

در جدول ۱ مشخصه‌های آمار توصیفی نمرات آزمودنی‌ها در پرسش‌نامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه ارائه شده است.

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه

آزمودنی‌ها		متغیر	ردیف
انحراف معیار	میانگین		
۱/۳۵	۱۱/۰۲	محرومیت هیجانی	۱
۱/۳۳	۱۲/۳۰	طرد - بی‌ثباتی	۲
۲/۴۳	۱۵/۵۵	بی‌اعتمادی - بدرفتاری	۳
۲/۲۵	۱۵/۱۰	انزوای اجتماعی - بیگانگی	۴
۱/۴۶	۱۱/۱۴	نقص - شرم	۵
۱/۳۳	۱۱/۰۰	شکست	۶
۱/۰۰	۱۰/۴۵	وابستگی - بی‌کفایتی	۷
۱/۷۶	۱۳/۲۲	آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری	۸
۱/۲۶	۱۲/۵۴	خود تحول نیافته/ گرفتار	۹
۱/۱۰	۱۲/۲۸	اطاعت	۱۰
۲/۲۲	۱۵/۴۶	ایثار/ فداکاری	۱۱
۲/۶۶	۱۶/۳۴	بازداری هیجانی	۱۲
۲/۵۰	۱۵/۴۶	معیارهای سرسختانه/ بیش انتقادی	۱۳
۲/۰۷	۱۵/۰۰	استحقاق/ بزرگ‌منشی	۱۴
۱/۰۷	۱۱/۳۴	خودکنترلی ناکافی	۱۵

طبق جدول (۱)، از بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه آزمودنی‌ها، طرح‌واره بازداری هیجانی با میانگین ۱۶/۳۴ بیشترین و کمترین مورد به طرح‌واره وابستگی - بی‌کفایتی با میانگین ۱۰/۴۵ مربوط می‌شود.

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیر ملاک‌های همسرگزینی

آزمودنی‌ها		متغیر	ردیف
انحراف معیار	میانگین		
۲/۵۴	۱۵/۱۱	مهربانی و درک	۱
۲/۱۱	۱۳/۱۰	پایگاه اجتماعی	۲
۲/۰۸	۱۲/۵۴	تشابهات و خلاقیت	۳
۲/۰۰	۱۵/۱۱	جذابیت فیزیکی	۴
۲/۴۳	۱۳/۴۰	قابل اعتماد	۵
۱/۸۸	۱۰/۰۷	جاه‌طلب	۶
۲/۶۵	۱۶/۷۷	رمانتیک	۷
۲/۴۶	۱۵/۴۳	بافرهنگ	۸
۲/۷۶	۱۶/۲۳	خوش خلق	۹

طبق جدول (۲)، از بین ملاک‌های همسرگزینی آزمودنی‌ها، ملاک رمانتیک با میانگین ۱۶/۷۷ بیشترین و کمترین مورد به ملاک جاه‌طلب با میانگین ۱۰/۰۷ مربوط می‌شود.

جدول ۳: خلاصه مدل رگرسیون

مدل	ضریب تعیین	مجذور	ضریب	ضریب	تعیین	خطای	معیار
		تعیین	تعدیل شده			تعیین	
۱	۰/۴۱۲	۰/۱۵۲	۰/۱۳۱			۹/۵۴۶	

جدول (۳)، ضریب تعیین، مجذور ضریب تعیین، ضریب تعیین تعدیل شده و خطای معیار تعیین را نشان می‌دهد. ضریب تعیین برای ۲۰۰ داده بین متغیر پیش‌بین (طرحواره‌های ناسازگار اولیه) با متغیر ملاک (ملاک‌های همسرگزینی) برابر با $R=0/41$ است. مجذور ضریب تعیین متغیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ملاک‌های همسرگزینی برابر ۰/۱۵ است. به عبارت دیگر، ۱۵ درصد از کیفیت ملاک‌های همسرگزینی از طریق متغیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه قابل تبیین است.

جدول ۴: تحلیل رگرسیون ملاک‌های همسرگزینی از طریق طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مقدار F	سطح معناداری
رگرسیون	۲۱۱۸/۲۴۳	۲	۱۰۵۹/۱۲۱	۹/۵۴۳	۰/۰۰۱
باقیمانده	۱۲۶۵/۱۳۲	۱۹۸	۶/۳۸۹		
کل	۳۳۸۳/۳۷۵	۲۰۰			

همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، چون سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است؛ پیش-فرض خطی بودن مدل ۱ تأیید می‌شود. به عبارت دیگر، ملاک‌های همسرگزینی از طریق طرحواره‌های ناسازگار اولیه معنادار است.

جدول ۵: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی ملاک‌های همسرگزینی از طریق طرحواره‌های ناسازگار اولیه

متغیرهای پیش‌بین	B	Beta	خطای برآورد	استاندارد	نسبت t	سطح معناداری
محرومیت هیجانی	-۰/۴۶۱	-۰/۴۱۱	۰/۰۸۲		-۴/۱۹	۰/۰۰۱
طرد - بی‌ثباتی	-۰/۴۸۴	-۰/۴۴۲	۰/۱۴۲		-۴/۵۰	۰/۰۰۱
بی‌اعتمادی - بدرفتاری	-۰/۴۱۱	-۰/۲۸۱	۰/۱۳۱		-۳/۱۲۴	۰/۰۰۲
انزوای اجتماعی - بیگانگی	-۱/۱۶۵	-۰/۳۹۲	-۰/۳۴۱		-۳/۴۱۵	۰/۰۰۱
نقص - شرم	-۰/۰۹۷	-۰/۰۳۸	-۰/۲۸۴		-۰/۳۴۲	۰/۷۳۳
شکست	-۰/۲۹۱	-۰/۳۰۲	۰/۰۸۷		-۳/۳۶۲	۰/۰۰۱
وابستگی - بی‌کفایتی	-۰/۶۱۰	-۰/۲۲۴	۰/۴۵۶		-۱/۳۳۸	۰/۱۸۳
آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری	-۰/۱۷۲	-۰/۰۵۲	۰/۴۸۹		-۰/۳۵۲	۰/۷۲۶
خود تحول نایافته/ گرفتار	-۱/۱۶۶	-۰/۲۷۳	۰/۵۱۲		-۲/۲۷۶	۰/۰۲۴
اطاعت	۰/۹۵۵	-۰/۱۵۶	۰/۹۷۴		-۰/۹۸۰	۰/۳۲۹
ایثار/ فداکاری	-۲/۲۶۶	-۰/۲۳۲	۰/۹۲۴		-۲/۴۵۲	۰/۰۱۶
بازداری هیجانی	-۰/۳۹۱	-۰/۲۰۲	۰/۰۹۳		-۲/۵۴۴	۰/۰۰۱
معیارهای سرسختانه/ بیش انتقادی	-۰/۱۰۱	-۰/۰۵۶	۰/۵۵۴		-۰/۳۲۴	۰/۰۶۹
استحقاق/ بزرگ‌منشی	-۰/۱۱۵	-۰/۰۴۸	۰/۴۲۲		-۰/۰۸۸	۰/۱۶۸
خودکنترلی ناکافی	-۱/۰۴۳	-۰/۳۰۰	۰/۶۰۸		-۲/۱۵۵	۰/۰۰۴

همان گونه که در جدول (۵) مشاهده می‌شود، باتوجه به سطح معناداری (۰/۰۰۱)، ملاک‌های انتخاب همسر از روی متغیرهای طرحواره‌های ناسازگار اولیه قابل‌پیش‌بینی است.

به عبارت دیگر، بر اساس ضریب بتا به ازای یک واحد افزایش در طرحواره های ناسازگار اولیه مانند محرومیت هیجانی، طرد - بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی - بد رفتاری، انزوای اجتماعی - بیگانگی، نقص - شرم شکست، وابستگی - بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، خود تحول نیافته/ گرفتار، اطاعت ایثار/ فداکاری، معیارهای سرسختانه/ بیش انتقادی و خودکنترلی ناکافی برحسب انحراف استاندارد، به میزان ۰/۴۱-، ۰/۴۴-، ۰/۲۸-، ۰/۳۹-، ۰/۳۰-، ۰/۲۲-، ۰/۲۷-، ۰/۱۵-، ۰/۲۳-، ۰/۲۰- و ۰/۳۰- واحد برحسب انحراف استاندارد، از کیفیت ملاک‌های همسرگزینی کاسته می‌شود و بالعکس.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد، طرحواره های محرومیت هیجانی، طرد - بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی - بد رفتاری، انزوای اجتماعی - بیگانگی، نقص - شرم شکست، وابستگی - بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر و زیان یا بیماری، خود تحول نیافته/ گرفتار، اطاعت ایثار/ فداکاری، معیارهای سرسختانه/ بیش انتقادی و خودکنترلی ناکافی می‌توانند کیفیت معیارهای همسرگزینی را در مردان مجرد در شرف ازدواج به صورت منفی پیش‌بینی کنند. بدین ترتیب، فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار می‌گیرد. این یافته به طور ضمنی با نتایج پژوهش‌های دی آندریا و راسین (۲۰۱۵)، وسلی و مانجولا (۲۰۱۵)، دومیترسکو و راسا (۲۰۱۲)، زیگلر هیل، گرین، آرناو، سیسمور و میر (۲۰۱۰)، رایکه بوئر و دی بو (۲۰۰۹)، فریدون پور، کلهری، محسنی، نامجو (۱۳۹۹)، رئیس الساداتی، نظربلند، خوش کنش (۱۳۹۹)، جوان‌بخت، محمدی رازی و محرمی (۱۳۹۸)، ایزدی و همکاران (۱۳۹۷)، پیروی و بهرامی (۱۳۹۶) همسو است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت، طرحواره های ناسازگار اولیه در واقع الگوهای هیجانی و شناختی خود آسیب‌رسان هستند که در آغاز رشد و تحول در ذهن شکل گرفته و در طول زندگی تکرار می‌شوند؛ از این رو، می‌توان گفت رفتار یک فرد، جزئی از طرحواره محسوب نمی‌شود، بلکه به باور یانگ، رفتارهای ناسازگار در پاسخ به طرح‌واره به وجود می‌آید؛ بنابراین، رفتارها از طرحواره ناشی می‌شوند، ولی جزئی از طرحواره محسوب نمی‌شوند. هنگامی که

طرحواره ای فعال می‌شود، تبدیل به اتاق فرمان افکار خود آیند منفی می‌شود و به گونه‌ای منفی سبب سوگیری در اطلاعات می‌شود. در واقع طرحواره ها ذخیره می‌شوند تا زمانی که تحت شرایط خاصی، فعال شوند، یکی از این شرایط خاص که یک فرد در زندگی با آن روبرو می‌شود تصمیم‌گرفتن برای ازدواج است. لازمه این تصمیم، درنظرگرفتن جنبه‌های گوناگونی از جمله سازگاری با شرایط فرد مقابل، استقلال روانی و هیجانی از والدین، بر عهده گرفتن مسئولیت‌های زندگی، و مواردی از این دست است. از نظر یانگ (۱۹۹۴) این طرحواره و فرایندهای طرحواره ای به دلیل اثری که بر برداشت ما از خویش و دیگران دارند، بر نگرش‌ها و تصمیم‌گیری‌های ما در زندگی که از مهم‌ترین آن‌ها انتخاب همسر است، مؤثر واقع می‌شوند. به عنوان مثال، همسر افرادی که طرحواره اطاعت دارند، فردی است که مسئول و قابل اعتماد نخواهد بود، لذا خود این افراد باید مسئولیت‌های مختلفی را بپذیرند (یانگ، کلسکو و ویشار، ۲۰۰۳)؛ بنابراین، مطابق با دیدگاه یانگ (۲۰۱۸) این طرحواره به خاطر تجربه‌های دوران کودکی منفی و تلخ به وجود می‌آیند که نحوه تفکر، احساس و رفتار فرد در روابط صمیمی و نزدیک بعدی و سایر جنبه‌های زندگی را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

پیشنهادهات

این پژوهش، باهدف بررسی تأثیر طرحواره های ناسازگار اولیه بر ملاک‌های همسرگزینی در مردان مجرد در سن ۲۰-۳۵ سالگی (سن ازدواج) صورت پذیرفته، لذا در تعمیم نتایج به زنان مجرد در شرف ازدواج باید با احتیاط صورت گیرد. باتوجه به پیش‌بینی کیفیت معیارهای همسرگزینی از طریق طرحواره های ناسازگار اولیه، پیشنهاد می‌شود تا مردان مجرد در شرف ازدواج به مبحث طرحواره های ناسازگار در انتخاب همسر اهمیت داده و با اطلاعات بیشتری در این زمینه قدم بردارند.

منابع

- (۱) ایزدی، محبوبه؛ رضایی، علی محمد؛ ظهیرالدین، علیرضا؛ محسن‌زاده، یزدان (۱۳۹۷). رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه و دلبستگی با رضایت زناشویی در متقاضیان طلاق. دانشگاه علوم پزشکی البرز، ۷ (۳)، ۶۱-۷۲.
- (۲) اندوز، زهرا؛ حمیدپور، حسن (۱۳۸۴). بررسی رابطه طرحواره ناسازگار با سبک دلبستگی و سازگاری زناشویی (کنگره). کنگره سراسری آسیب شناسی خانواده در ایران، (۲)، ۰-۰.
- (۳) آرین، نجمه؛ فرنام، علی. (۱۴۰۱). رابطه بین ملاک‌های همسرگزینی با احساس مثبت به همسر: نقش میانجی احساس انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۹ (۱)، ۲۴۹-۲۱۹.
- (۴) پیروی، مریم؛ بهرامی، هادی. (۱۳۹۶). بررسی رابطه طرحواره‌های ناسازگار اولیه زوجین و سازگاری زناشویی در دانشجویان متأهل واحد علوم تحقیقات تهران. رویش روان‌شناسی، ۶ (۱)، ۱۳۱-۱۵۸.
- (۵) جوان‌بخت، علی؛ محمدی رازی، محمود؛ محرمی، سعید (۱۳۹۸). بررسی رابطه ابعاد مثلث عشق و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با انتظار از ازدواج در دانشجویان دختر دانشگاه محقق اردبیلی. دومین همایش آسیب‌های اجتماعی، اردبیل.
- (۶) چرستانی، نفیسه (۱۴۰۰). شناسایی ابعاد گفتگوی پایدار مؤثر زوجین در خانواده‌های ایرانی. نخبگان علوم و مهندسی، ۶ (۴)، ۱۶-۴۲.
- (۷) ذوالفقاری، مریم؛ فاتحی زاده، مریم السادات؛ عابدی، محمدرضا (۱۳۹۹). تعیین رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با ابعاد صمیمیت زناشویی، خانواده‌پژوهی، شماره ۲۴۷-۱۵، ۲۶۱.

۸) رئیس الساداتی، سیده فاطمه؛ نظربلند، ندا؛ خوش کنش، ابوالقاسم. (۱۳۹۵). بررسی رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه و تمایز یافتگی با میزان سازگاری زناشویی. مطالعات ناتوانی، ۶، ۲۸-۳۵.

۹) سیفی‌زاده آرانی، حامد؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ بخشایش، علیرضا (۱۳۹۸). رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه و سازگاری زناشویی با واسطه گری ترس از صمیمیت در متأهلین. خانواده‌پژوهی، ۱۵ (۶۰)، ۴۶۷-۴۸۶.

۱۰) شالبافان، مریم؛ جواهری، محمدحسین (۱۴۰۰). مقایسه طرح‌واره‌های هیجانی، طرحواره های ناسازگار اولیه و تاب‌آوری در زوجین در حال طلاق و زوجین در حال زندگی. پژوهش‌های کاربردی در مشاوره، ۴ (۲)، ۷۹-۹۴.

۱۱) عنایت غلام‌پور، منیره؛ عبدالله‌زاده، حسن؛ امیرشاهی، مهربانو، ثناگو، اکرم (۱۳۹۶). ارتباط ویژگی‌های شخصیتی، الگوهای ناسازگار اولیه، خوش‌بینی و بدبینی با توجیه خیانت‌زناشویی در افراد متأهل. روان پرستاری، ۵ (۲): ۸-۱۴.

۱۲) فریدون پور، زینب؛ کلهری، صفورا؛ محسنی، فاطمه؛ نامجو، فرهاد (۱۳۹۹). اثربخشی طرحواره درمانی و مقایسه آن با ایماگوتراپی بر نگرش به انتخاب همسر و ترس از ازدواج در دختران. خانواده‌درمانی کاربردی، ۱ (۱)، ۱۰۰-۱۲۴.

۱۳) فروزانفر، فاطمه؛ دوکانه‌ای، فریده (۱۴۰۰). اثربخشی آموزش طرحواره درمانی یانگ بر تاب‌آوری و سبک‌های فرزندپروری مادران دانش‌آموزان متوسطه دوم. پژوهش‌های کاربردی در مشاوره، ۴ (۳)، ۳۹-۵۸.

۱۴) قاسمی، کبری؛ الهی، طاهره (۱۳۹۸). رابطه طرحواره های ناسازگار اولیه با اضطراب بیماری: نقش واسطه‌ای اجتناب تجربی. پژوهش در سلامت روان‌شناختی، ۱۳ (۳)، ۴۷-۵۵.

۱۵) کلارک وارن، نیل. در جستجوی عشق زندگی. ترجمه مهدی قراچه داغی (۱۳۹۹). تهران: نشر اوحدی.

۱۶) کریمی، یوسف (۱۳۹۹). نگرش و تغییر نگرش. چاپ دوم، تهران: نشر ویرایش.

۱۷) یانگ، جفری (۲۰۲۰). شناخت درمانی اختلالات شخصیت: رویکرد طرحواره محور. ترجمه علی صاحبی؛ حسن حمیدپور (۱۳۹۹). تهران: انتشارات ارجمند.

- 18) Dumitrescu Daciana & Rusu Alina S. (2012). Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: an evolutionary Psychological approach, *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies*, 12 (1), 63-76.
- 19) Higgins, L. T. Zheng, M. Liu, Y. & Sun, S. H. (2002). Attitudes to Marriage and Sexual Behavior: A Survey OF Gender and Culture Differences in China and United Kingdom, *sex rols*. 46. (3-4): 75-89.
- 20) Pascal, A & Christin, A & Jean, L. (2018). Development and validation of the cognitive inventory of subjective distress. *International journal of geriatric psychiatry*. 23. 1175-1182
- 21) Rijkeboer, M.M, & De Boo, G.M. (2009). Early maladaptive schemas in children : Development and validation of the schema inventory for children . *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 41(2), 102-109.
- 22) Wesley, M.S. & Manjula, M. (2015). Early maladaptive schemas and early trauma experiences in depressed and non-depressed individuals: An Indian study. *Journal of Psychosocial Research*, 10 (10), 125-137.

- 23) Young, J.E & Gluhoski, V. (2018). A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships. In R
- 24) Young JE, Klosko JS, Weishaar ME. (2003). Schema therapy: A practitioner's guide. A Division of Guilford Publications, Inc.
- 25) Young, J. E. (1994). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema focused approach*. Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- 26) Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42, 96-103.

